

Postup auditorů při zamezování legalizace výnosů z trestné činnosti („*Money Laundering*“) a financování terorismu Metodická pomůcka Komory auditorů ČR

1. Účel materiálu

Účelem materiálu je poskytnout auditorům doporučení, jak se v praxi vypořádat s povinnostmi, které pro ně vyplývají ze zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), který nahradil dřívější zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Při naplňování ustanovení zákona je třeba vycházet z účelu zákona, kterým je:

Zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání.

Tento materiál si v žádném případě neklade za cíl poskytnout vyčerpávající výklad všech ustanovení zákona. Tento materiál není závazným profesním předpisem.

Přílohou č. 1 pomůcky je kontrolní formulář věnovaný této problematice.

Při přípravě materiálu byly využity následující informační zdroje:

- text zákona č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (citace textu zákona uvedena *kurzívou*),
- vyhláška č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící,
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2015/847 ze dne 20. května 2015, o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006 a
- „Anti-Money Laundering“ materiál IFAC.

2. Povinné osoby

Zákon v ustanovení § 2 vymezuje osoby, které musí plnit povinnosti stanovené tímto zákonem. Mezi povinnými osobami jsou v § 2 odst. 1 písmeno e) uvedeni **auditoři**.

3. Vymezení pojmů

3.1 Základní pojmy

Základní pojmy jsou upraveny v ustanovení § 3 zákona:

(1) Legalizací výnosů z trestné činnosti (dále jen legalizací výnosů) se pro účely tohoto zákona rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem; uvedené jednání spočívá například:

a) v přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení nebo zastření jeho původu nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páchaní takové činnosti, aby unikla právním důsledkům svého jednání,

b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku nebo nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,

c) v nabytí, držení, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že pochází z trestné činnosti, nebo

d) ve zločinném spolčení osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání uvedeného pod písmeny a), b) nebo c).

(2) Financováním terorismu je:

a) shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť i jen zčásti, použit ke spáchání trestného činu teroru¹, teroristického útoku² nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu³, nebo k podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu, nebo

b) jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu³, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona⁴, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění,

c) pro účely tohoto zákona i financování šíření zbraní hromadného ničení podle odstavce 3.

(3) Financování šíření zbraní hromadného ničení se rozumí shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť i jen zčásti, použit šířitelem zbraní hromadného ničení nebo bude použit na podporu šíření takových zbraní

¹ § 93 trestního zákona.

² § 95 trestního zákona.

³ Čl. 1 až 4 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (2002/475/SVV).

⁴ § 89 odst. 8 trestního zákona.

v rozporu s požadavky mezinárodního práva.

(4) Pro účely tohoto zákona není rozhodující, zda k jednání uvedenému v odstavci 1 nebo 2 nebo ke spáchání trestného činu došlo nebo má dojít zcela nebo zčásti na území České republiky nebo v cizině.

3.2 Další pojmy

Další pojmy jsou upraveny v ustanovení § 4 zákona:

(1) **Obchodem** se pro účely tohoto zákona rozumí každé jednání povinné osoby s jinou osobou, pokud takové jednání směřuje k nakládání s majetkem této jiné osoby nebo k poskytnutí služby této jiné osobě.

(2) **Obchodním vztahem** se pro účely tohoto zákona rozumí smluvní vztah mezi povinnou osobou a jinou osobou, jehož účelem je nakládání s majetkem této jiné osoby nebo poskytování služeb této jiné osobě, jestliže je při vzniku smluvního vztahu s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že bude obsahovat opakující se plnění.

(3) **Příkazem klienta** se pro účely tohoto zákona rozumí každý jeho úkon, na jehož základě má povinná osoba nakládat s majetkem.

(4) **Skutečným majitelem** se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, která má fakticky nebo právně možnost vykonávat přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právnické osobě, ve svěřenském fondu nebo v jiném právním uspořádání bez právní osobnosti. Má se za to, že při splnění podmínek podle věty první skutečným majitelem je

- a) u obchodní korporace fyzická osoba,
 1. která sama nebo společně s osobami jednajícími s ní ve shodě disponuje více než 25 % hlasovacích práv této obchodní korporace nebo má podíl na základním kapitálu větší než 25 %,
 2. která sama nebo společně s osobami jednajícími s ní ve shodě ovládá osobu uvedenou v bodě 1,
 3. která má být příjemcem alespoň 25 % zisku této obchodní korporace, nebo
 4. která je členem statutárního orgánu, zástupcem právnické osoby v tomto orgánu anebo v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu, není-li skutečný majitel nebo nelze-li jej určit podle bodů 1 až 3,
- b) u spolku, obecně prospěšné společnosti, společenství vlastníků jednotek, církve, náboženské společnosti nebo jiné právnické osoby podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností fyzická osoba,
 1. která disponuje více než 25 % jejích hlasovacích práv,
 2. která má být příjemcem alespoň 25 % z jí rozdělovaných prostředků, nebo
 3. která je členem statutárního orgánu, zástupcem právnické osoby v tomto orgánu anebo v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu, není-li skutečný majitel nebo nelze-li jej určit

podle bodu 1 nebo 2,

- c) *u nadace, ústavu, nadačního fondu, svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti fyzická osoba nebo skutečný majitel právnické osoby, která je v postavení*
- 1. zakladatele,*
 - 2. svěřenského správce,*
 - 3. obmyšleného,*
 - 4. osoby, v jejímž zájmu byla založena nebo působí nadace, ústav, nadační fond, svěřenský fond nebo jiné uspořádání bez právní osobnosti, není-li určen obmyšlený, a*
 - 5. osoby oprávněné k výkonu dohledu nad správou nadace, ústavu, nadačního fondu, svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti.*

(5) Politicky exponovanou osobou se pro účely tohoto zákona rozumí

a) *fyzická osoba, která je nebo byla ve významné veřejné funkci s celostátním nebo regionálním významem, jako je zejména hlava státu, předseda vlády, vedoucí ústředního orgánu státní správy a jeho zástupce (náměstek, státní tajemník), člen parlamentu, člen řídicího orgánu politické strany, vedoucí představitel územní samosprávy, soudce nejvyššího soudu, ústavního soudu nebo jiného nejvyššího justičního orgánu, proti jehož rozhodnutí obecně až na výjimky nelze použít opravné prostředky, člen bankovní rady centrální banky, vysoký důstojník ozbrojených sil nebo sboru, člen nebo zástupce člena, je-li jím právnická osoba, statutárního orgánu obchodní korporace ovládané státem, velvyslanec nebo vedoucí diplomatické mise, anebo fyzická osoba, která obdobnou funkci vykonává nebo vykonávala v jiném státě, v orgánu Evropské unie anebo v mezinárodní organizaci,*

b) *fyzická osoba, která je*

- 1. osobou blízkou k osobě uvedené v písmenu a),*
- 2. společníkem nebo skutečným majitelem stejné právnické osoby, popřípadě svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti, jako osoba uvedená v písmenu a), nebo je o ní povinné osobě známo, že je v jakémkoli jiném blízkém podnikatelském vztahu s osobou uvedenou v písmenu a), nebo*
- 3. skutečným majitelem právnické osoby, popřípadě svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti, o kterých je povinné osobě známo, že byly vytvořeny ve prospěch osoby uvedené v písmenu a).*

(6) Průkazem totožnosti se pro účely tohoto zákona rozumí doklad vydaný orgánem veřejné správy, v němž je uvedeno jméno a příjmení, datum narození a z něhož je patrná podoba, popřípadě i jiný údaj umožňující identifikovat osobu, která doklad předkládá, jako jeho oprávněného držitele.

(7) Korespondenčním vztahem se pro účely tohoto zákona rozumí

- a) *poskytování bankovních služeb jednou bankou jako korespondenční bankou jiné bance jako respondenční bance, včetně poskytování běžného nebo jiného*

úctu a souvisejících služeb, jako je řízení hotovosti, mezinárodní převody finančních prostředků, zúčtování šeků, průběžné korespondenční účty a devizové služby, nebo

- b) vztahy mezi úvěrovými institucemi, mezi finančními institucemi anebo mezi úvěrovými a finančními institucemi navzájem, včetně vztahů vytvořených za účelem transakcí s cennými papíry a převodů finančních prostředků, v nichž jsou korespondenční institucí respondenční instituci poskytovány obdobné služby jako v písmenu a).*

(8) Osobou poskytující služby spojené s virtuální měnou se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která jako předmět své podnikatelské činnosti kupuje, prodává, uchovává, pro jiného spravuje nebo zprostředkovává nákup nebo prodej virtuální měny, případně poskytuje další služby spojené s virtuální měnou.

(9) Nepřímým vlivem se pro účely tohoto zákona rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby nebo jiných osob.

(10) Disponováním s hlasovacími právy se pro účely tohoto zákona rozumí možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jakého právního důvodu jsou vykonávána, popřípadě možnost ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou.

(11) Blízkým podnikatelským vztahem se pro účely tohoto zákona rozumí taková materiální provázanost v rámci podnikatelské činnosti, kdy prospěch nebo újmu jedné osoby by mohla druhá osoba důvodně pocítovat jako prospěch či újmu vlastní.

3.3 Identifikační údaje

(1) Pro účely tohoto zákona se identifikačními údaji rozumí:

- a) u fyzické osoby všechna jména a příjmení, rodné číslo, a nebylo-li přiděleno, datum narození, dále místo narození, pohlaví, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství; jde-li o podnikající fyzickou osobu, též její obchodní firma, odlišující dodatek nebo další označení, místo podnikání a identifikační číslo osoby,*
- b) u právnické osoby obchodní firma nebo název včetně odlišujícího dodatku nebo dalšího označení, sídlo, identifikační číslo osoby nebo obdobné číslo přidělované v zahraničí; u fyzické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu, údaje ke zjištění a ověření její totožnosti,*
- c) u svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti jeho označení a identifikační údaje jeho správce, obhospodařovatele, nebo osoby v obdobném postavení v rozsahu podle písmen a) a b).*

(2) Odůvodňuje-li to hodnocení rizik podle § 21a, mohou být kromě informací v odstavci 1 získávány další údaje k identifikaci, jakými jsou zejména číslo telefonu, adresa pro doručování elektronické pošty, údaje o zaměstnání nebo zaměstnavateli.

3.4 Podezřelý obchod

Podezřelý obchod je definován v ustanovení § 6 zákona:

- a) **Podezřelým obchodem** se pro účely tohoto zákona rozumí obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo podezření, že v obchodu užitá prostředky jsou určeny k financování terorismu, nebo že obchod jinak souvisí nebo je spojen s financováním terorismu, anebo jiná skutečnost, která by mohla takovému podezření nasvědčovat, a to pokud například
- a) klient provádí výběry nebo převody na jiné účty bezprostředně po hotovostních vkladech,
 - b) během jednoho dne nebo ve dnech bezprostředně následujících uskuteční klient nápadně více peněžních operací, než je pro jeho činnost obvyklé,
 - c) počet účtů zřizovaných klientem je ve zjevném nepoměru k předmětu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
 - d) klient provádí převody majetku, které zjevně nemají ekonomický důvod, anebo provádí složité nebo neobvykle objemné obchody,
 - e) prostředky, s nimiž klient nakládá, zjevně neodpovídají povaze nebo rozsahu jeho podnikatelské činnosti nebo jeho majetkovým poměrům,
 - f) účet je využíván v rozporu s účelem, pro který byl zřízen,
 - g) klient vykonává činnosti, které mohou napomáhat zastření jeho totožnosti nebo zastření totožnosti skutečného majitele,
 - h) klientem nebo skutečným majitelem je osoba ze státu, který nedostatečně nebo vůbec neuplatňuje opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, nebo
 - i) povinná osoba má pochybnosti o pravdivosti získaných identifikačních údajů o klientovi.

(2) **Podezřelým je obchod vždy, pokud**

- a) klientem nebo skutečným majitelem je osoba, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí⁵,
- b) předmětem obchodu je nebo má být zboží nebo služby, vůči nimž Česká republika uplatňuje sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí⁸, nebo
- c) klient se odmítá podrobit kontrole nebo odmítá uvést identifikační údaje osoby,

⁵ § 2 zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.

za kterou jedná.

4. Povinnosti auditorů

Audit účetní závěrky není primárně zaměřen na odhalování legalizace výnosů z trestné činnosti. Auditor se v rámci auditu zabývá jen podvody (úmyslnými činy za účelem získání neoprávněné nebo protiprávní výhody), které vedou k významnému zkreslení účetní závěrky (viz Mezinárodní auditorský standard (ISA) 240 – „Postupy auditorů při posuzování možných podvodů při auditu účetní závěrky“). Problematiku legalizace výnosů z trestné činnosti auditor posuzuje zejména při analýze rizik, která se zakázkou souvisí. Tato analýza zpravidla předchází uzavření smlouvy. V případě, že auditor při svých pracovních postupech získá podezření na legalizaci výnosů z trestné činnosti („zjistí skutečnost, která by mohla nasvědčovat podezřelému obchodu“), má oznamovací povinnost podle § 18 zákona, postupuje však vždy podle ustanovení § 26 odst. 3 zákona.

Upozornění: Povinnosti stanovené zákonem se vztahují pouze k činnostem, které jsou předmětem podnikání nebo auditory poskytovaných služeb.

4.1 Povinnost identifikace

Povinnost identifikace je upravena v ustanovení § 7 odst. 1 zákona:

(1) Povinná osoba provede identifikaci klienta nejpozději tehdy, kdy je zřejmé, že hodnota obchodu překročí 1 000 EUR, pokud tento zákon dále nestanoví jinak.

Bez ohledu na limit 1 000 EUR musí však povinná osoba identifikovat účastníky vždy, kdy se jedná o **podezřelý obchod, při vzniku obchodního vztahu** a v dalších zvláštních případech uvedených v § 7 odst. 2 zákona.

4.1.1 Provádění identifikace

Způsob provádění identifikace je upraven v ustanovení § 8 zákona:

(1) První identifikaci klienta, který je fyzickou osobou, a každé fyzické osoby jednající jménem klienta, který je právnickou osobou, provede povinná osoba za fyzické přítomnosti identifikovaného, pokud není v tomto zákoně stanoveno jinak.

(2) Při identifikaci klienta, který je

- a) fyzickou osobou, povinná osoba identifikační údaje zaznamená a ověří z průkazu totožnosti, jsou-li v něm uvedeny, a dále zaznamená druh a číslo průkazu totožnosti, stát, popřípadě orgán, který jej vydal, a dobu jeho platnosti; současně ověří shodu podoby s vyobrazením v průkazu totožnosti,*
- b) právnickou osobou, povinná osoba identifikační údaje zaznamená a ověří z dokladu o existenci právnické osoby a v rozsahu podle písmene a) provede identifikaci fyzické osoby, která jejím jménem jedná v daném obchodu; je-li statutárním orgánem, jeho*

členem nebo ovládající osobou této právnické osoby jiná právnická osoba, zaznamenaná i její identifikační údaje.

(3) V rámci identifikace klienta povinná osoba zjistí a zaznamená, zda klient není politicky exponovanou osobou nebo zda není osobou, vůči níž Česká republika uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí.

(4) Je-li klient zastoupen na základě plné moci, provádí se identifikace zmocněnce podle odstavce 2 a dále předložením plné moci; tato plná moc se nevyžaduje, jestliže osoba, která jinak nebyla zmocněna k nakládání s peněžními prostředky na účtu, ukládá na účet hotovost a současně doručuje povinné osobě již vyplněné a oprávněnou osobou podepsané doklady, nebo pouze doručuje doklady, na základě kterých má být uskutečněna dispozice s peněžními prostředky na účtu.

(5) Je-li klient zastoupen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, provádí se identifikace zákonného zástupce nebo opatrovníka podle odstavce 2. Zákonný zástupce doloží identifikační údaje zastoupeného, opatrovník předloží i příslušné rozhodnutí soudu.

(6) Při dalších obchodech s klientem, který byl již identifikován podle odstavce 2, ověří povinná osoba vhodným způsobem totožnost konkrétní jednající fyzické osoby. Toto ověření lze provést i bez fyzické přítomnosti klienta, který je fyzickou osobou, nebo fyzické osoby jednající jménem klienta, který je právnickou osobou.

(7) V době trvání obchodního vztahu nebo při dalších obchodech povinná osoba kontroluje platnost a úplnost identifikačních údajů klienta, informací získaných v rámci kontroly klienta (§ 9), důvodnost zjednodušené kontroly klienta (§13) nebo výjimky z kontroly klienta (§ 13a) a zaznamenává jejich změny.

(8) Jestliže povinná osoba při uzavírání obchodu má podezření, že klient nejedná svým jménem nebo že zastírá, že jedná za třetí osobu, vyzve klienta, aby doložil plnou moc podle odstavce 3. Každý je povinen této výzvě vyhovět, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak; advokát nebo notář může tuto povinnost vůči povinné osobě splnit též předáním kopií příslušných částí dokladů, z nichž identifikační údaje zjistil.

(9) Klient poskytne povinné osobě informace, které jsou k provedení identifikace nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů. Povinná osoba může pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu tohoto zákona.

4.1.2 Kontrola klienta

Způsob provádění kontroly klienta je upraven v ustanovení § 9 zákona:

(1) Kontrolu klienta provádí povinná osoba

a) před uskutečněním obchodu mimo obchodní vztah

- 1. nejpozději v době, kdy je zřejmé, že dosáhne hodnoty **15 000 EUR** nebo vyšší,*
- 2. s politicky exponovanou osobou, nebo*

3. s osobou usazenou v zemi, kterou na základě označení Evropské komise nebo z jiného důvodu je třeba považovat za vysoce rizikovou,
- b) v situacích, na které se vztahuje povinnost identifikace podle § 7 odst. 2 písm. a) až c), a to nejpozději před uskutečněním transakce,
 - c) v době trvání obchodního vztahu,
 - d) uvedená v § 2 odst. 1 písm. c) při obchodu v hodnotě 2 000 EUR nebo vyšší, nebo
 - e) uvedená v § 2 odst. 2 písm. c) a d) při obchodu v hodnotě 10 000 EUR nebo vyšší.

(2) Kontrola klienta zahrnuje

- a) získání informací o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu,
- b) zjišťování vlastnické a řídicí struktury klienta a jeho skutečného majitele, pokud je klientem právnická osoba, svěřenský fond nebo jiné právní uspořádání bez právní osobnosti, a přijetí opatření ke zjištění a ověření totožnosti skutečného majitele,
- c) průběžné sledování obchodního vztahu včetně přezkoumávání obchodů prováděných v průběhu daného vztahu za účelem zjištění, zda obchody jsou v souladu s tím, co je povinné osobě známo o klientovi a jeho podnikatelském a rizikovém profilu,
- d) přezkoumávání zdrojů peněžních prostředků nebo jiného majetku, kterého se obchod nebo obchodní vztah týká, a
- e) v rámci obchodního vztahu s politicky exponovanou osobou též přiměřená opatření ke zjištění původu jejího majetku.

(3) Povinná osoba provádí kontrolu klienta podle odstavce 2 písm. c) a d) v rozsahu potřebném k posouzení možného rizika legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu. Osobám oprávněným k provádění kontroly plnění povinností podle § 35 odůvodní povinná osoba přiměřenost rozsahu kontroly klienta a doloží způsob jejího provádění nebo ověření splnění podmínek pro zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta podle § 13 nebo pro výjimku z identifikace a kontroly klienta podle § 13a, a to s ohledem na výše uvedená rizika.

(4) Při posuzování možného rizika podle odstavce 3 povinná osoba zohlední rizikové faktory uvedené v hodnocení rizik podle § 21a.

(5) Povinná osoba pro jednotlivé typy jí poskytovaných obchodů stanoví na základě hodnocení rizik podle § 21a hodnotu obchodu, při jejímž dosažení vždy provede kontrolu klienta. Tato hodnota nemůže být vyšší než částka uvedená v odstavci 1.

(6) Při provádění kontroly klienta povinná osoba zjišťuje a zaznamenává u

- a) skutečného majitele údaje k ověření jeho totožnosti a postup při jeho zjišťování,
- b) obmyšleného svěřenského fondu nebo jiného právního uspořádání bez právní osobnosti, který je určen na základě určitých vlastností nebo příslušnosti k určité kategorii, informace dostatečné ke ztotožnění konkrétního obmyšleného v okamžiku výplaty výnosů nebo v okamžiku, kdy obmyšlený uplatní svá nabytá práva,
- c) oprávněné osoby ze životního pojištění, která je
 1. určena jako konkrétní osoba nebo právní uspořádání bez právní osobnosti, její jméno a příjmení nebo název,
 2. určena na základě jejího vztahu k pojištěnému anebo jinak, informace dostatečné ke ztotožnění konkrétní oprávněné osoby v okamžiku výplaty plnění,
 3. politicky exponovanou osobou, všechny významné okolnosti a průběh obchodního vztahu.

(7) Klient poskytne povinné osobě informace, které jsou k provedení kontroly nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů.

(8) Povinná osoba může pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu tohoto zákona.

Upozornění: Ke zjištění skutečného majitele podle odst. 2 písm. b) zákona vydal Finanční analytický úřad Metodický pokyn č. 3, který je přílohou č. 2 této metodické pomůcky.

4.1.3 Zprostředkovaná identifikace

Na žádost povinné osoby může identifikaci klienta podle ustanovení § 10 zákona provést notář nebo kontaktní místo veřejné správy. Notář nebo kontaktní místo veřejné správy vyhotoví o identifikaci listinu, která je veřejnou listinou obsahující náležitosti podle ustanovení § 10 odst. 2 zákona, a přílohou listiny o identifikaci je kopie těch částí dokladů použitých k identifikaci. Notář nebo kontaktní místo veřejné správy vede samostatnou evidenci listin o identifikaci po dobu kalendářního roku, po její uzavření je uložena po dobu 10 let.

Byla-li provedena identifikace podle ustanovení § 10 zákona, identifikační údaje a další informace a doklady tam uvedené musí být uloženy u povinné osoby před uskutečněním obchodu.

4.1.4 Převzetí identifikace

Povinná osoba nemusí provést identifikaci klienta, zjištění informací o účelu, zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu a zjištění vlastnické a řídicí struktury klienta a jeho

skutečného majitele, pokud tyto úkony byly provedeny jinou povinnou osobou (viz § 11 odst. 1 písm. a) a b) zákona) a pokud má zajištěno poskytnutí informací touto osobou včetně kopií příslušných dokladů o identifikaci klienta. Vzniká-li pochybnost o správnosti nebo úplnosti těchto informací není možné tyto informace převzít.

4.1.5 Zjednodušená identifikace a kontrola klienta

Zjednodušená identifikace a kontrola klienta je uvedeny v ustanovení § 13 zákona:

(1) Povinná osoba může provádět zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta ve vztahu ke kategoriím klientů s potenciálně nižším rizikem zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu, a to pokud je klient

- a) úvěrovou nebo finanční institucí,*
- b) zahraniční úvěrovou nebo finanční institucí působící na území státu, který ukládá této instituci v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu povinnosti rovnocenné požadavkům práva Evropské unie⁶, a s ohledem na plnění těchto povinností je nad ní vykonáván dohled,*
- c) společností, jejíž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a která podléhá požadavkům na zveřejnění informací rovnocenným požadavkům práva Evropské unie,*
- d) skutečným majitelem peněžních prostředků uložených na účtu úschov notáře, advokáta, soudního exekutora nebo soudu,*
- e) ústředním orgánem státní správy České republiky, Českou národní bankou nebo vyšším územním samosprávným celkem, nebo*
- f) klientem,*
 - kterému byly svěřeny významné veřejné funkce podle předpisů Evropské unie,*
 - 1. jehož identifikační údaje jsou veřejně dostupné a není důvod pochybovat o jejich správnosti,*
 - 2. jehož činnosti jsou průhledné,*
 - 3. jehož účetnictví podává věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace,*
 - 4. který je odpovědný buď orgánu Evropské unie nebo orgánům členského státu Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru, anebo u něhož existují jiné vhodné kontrolní postupy zajišťující kontrolu jeho činnosti.*

Upozornění: Podmínky v jednotlivých bodech písmene ustanovení § 13 odst. 1 písm. f) zákona jsou stanoveny kumulativně, pro uplatnění výjimky tedy musí být splněny všechny body.

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.

2) Zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta může povinná osoba uplatnit také u

- a) smlouvy o životním pojištění, o penzijním připojištění se státním příspěvkem nebo o doplňkovém penzijním spoření, jestliže jednorázové pojistné nebo vklad nepřesahuje částku 2 500 EUR, nebo pokud běžné pojistné nebo souhrn vkladů v jednom kalendářním roce nepřesahuje částku 1 000 EUR,
- b) systémů zaměstnaneckého penzijního pojištění, provozovaných na území České republiky institucemi z členských států Evropské unie nebo států Evropského hospodářského prostoru podle jiného právního předpisu⁷, pokud jsou příspěvky placeny srážkou ze mzdy a pravidla systému nedovolují postoupení členského podílu v rámci příslušného systému, nebo
- c) dalších produktů, pokud představují nízké riziko zneužití k legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu a splňují současně následující podmínky:
 1. smlouva o poskytnutí produktu má vždy písemnou formu,
 2. platby v rámci tohoto produktu se provádějí pouze prostřednictvím účtu vedeného na jméno klienta u úvěrové instituce nebo zahraniční úvěrové instituce, působící na území členského státu Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru, nebo působící na území státu, který jí ukládá v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu povinnosti rovnocenné požadavkům práva Evropské unie⁸ a s ohledem na plnění těchto povinností je nad ní vykonáván dohled,
 3. daný produkt ani jednotlivé platby nejsou anonymní a jejich povaha je taková, že umožňují rozpoznání podezřelého obchodu,
 4. daný produkt má předem stanovený limit maximální hodnoty obchodu, který nepřekročí částku 15 000 EUR, a v případě spořicích produktů nepřekročí jednorázový vklad částku 2 500 EUR nebo součet pravidelných vkladů v kalendářním roce nepřekročí částku 1 000 EUR,
 5. plnění z daného produktu nelze uskutečnit ve prospěch třetích stran, kromě případů úmrtí, invalidity, překročení předem určeného pokročilého věku nebo podobných událostí,
 6. u produktů umožňujících investovat prostředky do finančního majetku nebo pohledávek, včetně pojištění nebo jiného druhu podmíněných pohledávek, jsou plnění z tohoto produktu uskutečnitelná pouze v dlouhých časových lhůtách, daný produkt nemůže být použit jako zajištění a neprovádí se žádné zrychlené platby, nejsou využita ustanovení o odstoupení a v průběhu obchodního vztahu není učiněn úkon k jeho předčasnému ukončení.

(2) V případech uvedených v odstavcích 1 a 2 postačí, pokud povinná osoba pouze

- a) ověří, zda jsou splněny uvedené podmínky,

⁷ Zákon č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění z členských států Evropské unie na území České republiky a o změně zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Směrnice Komise 2006/70/ES ze dne 1. srpna 2006, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici „politicky exponovaných osob“ a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře.

- b) vhodným způsobem zjistí a zaznamená identifikační údaje klienta a
- c) zjistí podle informací, které má povinná osoba k dispozici, zda některý z klientů poskytovaný produkt nebo konkrétní obchod nepředstavuje zvýšené riziko zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu; v případě pochybnosti se zjednodušená identifikace a kontrola klienta podle odst. 1 a 2 neuplatní.

(4) Zjednodušená identifikace a kontrola klienta se nepoužije u klienta, který je politicky exponovanou osobou.

Upozornění: Auditor je oprávněn využít výjimky z identifikace a kontroly klienta podle ustanovení § 13 odst. 2 písm. c) zákona, pokud jsou splněny současně všechny podmínky tohoto ustanovení a zároveň dodrženy ostatní podmínky zákona.

4.1.6 Neuskutečnění obchodu

V ustanovení § 15 zákona je stanoveno za jakých podmínek nedojde k uskutečnění obchodu:

(1) Povinná osoba **odmítne uskutečnění obchodu nebo navázání obchodního vztahu** nebo ukončí obchodní vztah v případě, že je dána identifikační povinnost podle § 7 odst. 1 nebo 2

a) **klient**

1. **se odmítne podrobit identifikaci,**
2. **odmítne doložit plnou moc podle § 8 odst. 4, nebo**
3. **neposkytne potřebnou součinnost při kontrole podle § 9,**

b) **z jiného důvodu nelze provést identifikaci anebo kontrolu klienta, nebo**

c) **má-li osoba provádějící identifikaci nebo kontrolu pochybnosti o pravdivosti informací poskytnutých klientem nebo o pravosti předložených dokladů.**

(2) Povinná osoba **neuskuteční obchod s politicky exponovanou osobou, a to ani v rámci obchodního vztahu, pokud jí není znám původ majetku užitého v obchodu.**

(3) Souhlas statutárního orgánu povinné osoby nebo jím pověřené osoby k řízení v oblasti opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu je třeba k

a) **obchodnímu vztahu s politicky exponovanou osobou, nebo**

b) **byť i jen částečnému postoupení plnění ze životního pojištění, je-li v situaci uvedené v § 9 odst. 6 písm. c) bodě 3 zjištěno zvýšené riziko zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu.**

4.2 Povinnost uchovávání informací

Povinnost uchovávání údajů povinnou osobou je upravena v ustanovení § 16 zákona takto:

(1) Povinná osoba uchovává po dobu 10 let od uskutečnění obchodu nebo od ukončení obchodního vztahu s klientem

- a) identifikační údaje získané podle § odst. 1 až 3 nebo na základě přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího informace doprovázející bezhotovostní převody peněžních prostředků⁹,*
- b) kopie dokladů předložených k identifikaci, byly-li pořizovány,*
- c) údaj o tom, kdo a kdy provedl první identifikaci klienta,*
- d) informace a kopie dokumentů získané v rámci kontroly klienta podle § 9,*
- e) dokumenty odůvodňující výjimku z identifikace a kontroly klienta podle § 13a a*
- f) v případě zastupování originál nebo ověřenou kopii plné moci nebo číslo jednacích rozhodnutí soudu o jmenování opatrovníka.*

(2) Údaje a doklady o obchodech spojených s povinností identifikace uchovává povinná osoba nejméně 10 let po uskutečnění obchodu nebo ukončení obchodního vztahu.

(3) Povinná osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. i) a j) uchovává údaje a doklady po dobu nejméně 10 let po ukončení obchodu nebo obchodního vztahu, byla-li hodnota obchodu 10 000 EUR nebo vyšší; v ostatních případech 5 let po ukončení obchodu.

(4) Lhůta podle odstavců 1 až 3 začíná běžet prvním dnem kalendářního roku následujícího po roce, ve kterém byl uskutečněn poslední úkon obchodu známý povinné osobě.

Jestliže se na konkrétním obchodu s tímž klientem podílí více povinných osob, mohou být údaje podle § 16 zákona uchovány pouze u některé z nich za předpokladu, že ostatní zúčastněné povinné osoby mají zajištěno poskytování potřebných informací včetně kopií příslušných dokladů bez zbytečného odkladu.

Povinnost uchovávat stanovené údaje by měla být promítnuta do spisového a skartačního řádu. Zákon ukládá povinnost archivovat v originále pouze plnou moc, popř. ověřenou kopii, v případě zastupování, ostatní identifikační údaje a kopie dokladů předložených k identifikaci (pokud byly pořizovány) lze pro účely tohoto zákona ukládat i v elektronické podobě. Údaje a doklady o obchodech, spojených s povinností identifikace, se ukládají ve formě přípustné podle jiných právních předpisů (např. zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů), archivační doba se však prodlužuje na 10 let.

Doporučuje se vést a uchovávat samostatnou evidenci podezřelých obchodů, které byly na základě tohoto zákona hlášeny Komoře auditorů České republiky. Uchovávány by měly být i podklady, které se k podezřelému obchodu vztahují. Tato evidence by měla být uchovávána

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847

na zabezpečeném místě a zpřístupněna pouze vymezenému okruhu osob, který je vymezen interním předpisem (vztahuje se na ni ochrana podle § 38 odst. 1 zákona s výjimkou podle § 40 odst. 3 zákona).

4.3 Oznámení podezřelého obchodu

Povinnost oznámení podezřelého obchodu Finančnímu analytickému úřadu plnícímu funkci zpravodajské jednotky pro Českou republiku, který je podřízen Ministerstvu financí, je upravena v ustanovení § 18 zákona takto:

(1) Zjistí-li povinná osoba v souvislosti se svou činností podezřelý obchod, oznámí to Finančnímu analytickému úřadu (dále jen "Úřad") bez zbytečného odkladu, nejpozději do 5 kalendářních dnů ode dne zjištění podezřelého obchodu. Vyžadují-li to okolnosti případu, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení, oznámí povinná osoba podezřelý obchod neprodleně po jeho zjištění.

(2) V oznámení podezřelého obchodu uvede povinná osoba identifikační údaje toho, koho se oznámení týká, identifikační údaje všech dalších účastníků obchodu, které má v době podání oznámení k dispozici, informace o podstatných okolnostech obchodu a jakékoli další informace, které by mohly s podezřelým obchodem souviset a jsou významné pro jeho posouzení z hlediska opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu.

(3) V oznámení se neuvádí údaje o zaměstnanci povinné osoby nebo osobě v obdobném pracovněprávním vztahu, která podezřelý obchod zjistila.

(4) Oznámení podezřelého obchodu přijímá Úřad. Adresu a podmínky pro doručování a další možnosti spojení pro podávání oznámení podezřelého obchodu zveřejní Úřad způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(5) Jestliže se oznámení podle odstavce 2 týká rovněž majetku, na který se vztahuje mezinárodní sankce vyhlášená za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv nebo boje proti terorismu, povinná osoba na to v oznámení upozorní. V oznámení uvede dále i stručný popis tohoto majetku, údaje o jeho umístění a jeho vlastníkov, pokud je oznamovatel znám, a informaci, zda hrozí bezprostřední nebezpečí poškození, znehodnocení nebo užití tohoto majetku v rozporu se zákonem.

(6) Oznamovatel současně sdělí Úřadu jméno, příjmení a pracovní zařazení kontaktní osoby (§ 22) nebo osoby, která za povinnou osobu zpracovávala oznámení podezřelého obchodu, a možnosti telefonického, popřípadě elektronického spojení s touto osobou, pokud tyto informace nemá Úřad k dispozici.

(7) Zjistí-li v souvislosti se svou činností podezřelý obchod více povinných osob společně, na základě sdílení informací podle § 39 odst. 2, je splněna povinnost oznámit podezřelý obchod podle odstavců 2 až 4 všemi povinnými osobami, pokud oznámení podá alespoň jedna z nich, a v oznámení uvede, za které další povinné osoby oznámení podává.

Upřesnění ke způsobu podání oznámení je uvedeno v § 19 zákona, který stanoví:

Oznámení podezřelého obchodu se podává písemně doporučeným dopisem nebo ústně do protokolu v místě určeném po předchozí domluvě. Za písemné oznámení se považuje též oznámení podané elektronicky technickými prostředky zajišťujícími zvláštní ochranu přenášených údajů.

Auditoři na základě ustanovení § 26 odst. 3 zákona provádí oznámení podezřelého obchodu (§ 18 zákona) Komore auditorů České republiky. Upřesnění způsobu oznámení obsahuje vnitřní směrnice KAČR „**Zásady postupu Komory auditorů ČR podle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu**“.

Výjimka z oznamovací povinnosti je pro auditory stanovena v ustanovení § 26 odst. 1 zákona, které uvádí:

(1) Ustanovení § 18 odst. 1 a § 24 odst. 1 se nevztahují na auditora, účetního, soudního exekutora nebo daňového poradce, pokud jde o informace, které získá od svého klienta nebo které získá o svém klientovi během zjišťování jeho právního postavení, během jeho zastupování v soudním řízení anebo v souvislosti s takovým řízením, včetně poradenství ohledně zahájení takového řízení nebo vyhnutí se takovému řízení, bez ohledu na to, zda jsou takové informace získány před tímto řízením, během něj nebo po něm.

Výše uvedená výjimka se neuplatní v případě předpokládaném odstavcem druhým citovaného paragrafu zákona:

(2) Má-li auditor, účetní, soudní exekutor nebo daňový poradce za to, že klient žádá o právní poradenství za účelem legalizace výnosů z trestné činnosti nebo za účelem financování terorismu, odstavec 1 se nepoužije.

Oznámení podezřelého obchodu auditorem Finančnímu analytickému úřadu se děje prostřednictvím Komory auditorů ČR a nemá důsledky v podobě bezprostředního zahájení trestního řízení, jak je tomu v případě podání trestního oznámení, kdy se takové trestní oznámení stává součástí trestního spisu.

Na základě podaného oznámení podezřelého obchodu provádí Finanční analytický úřad vlastní šetření, na jehož základě pak případně sám Úřad podává trestní oznámení (oznámení podezřelého obchodu podané auditorem není jeho součástí).

Pokud v rámci vyhodnocení rizik před přijetím zakázky auditor zjistí taková rizika, pro která zakázku odmítne, i v takovém případě musí zvážit, zda nejsou splněny podmínky pro oznámení podezřelého obchodu.

4.4 Další povinnosti povinných osob

Povinným osobám jsou zákonem stanoveny další povinnosti:

1. **Zavést a uplatňovat odpovídající strategie a postupy vnitřní kontroly a komunikace** za účelem naplnění povinností stanovených zákonem (§ 21 zákona).
2. **Identifikovat a posoudit rizika** legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, která mohou nastat v rámci činnosti povinné osoby podléhající působnosti

tohoto zákona. Při posuzování rizik zohlední povinná osoba i faktory možného vyššího rizika, uvedené v příloze č. 2 k tomuto zákonu. Součástí hodnocení rizik jsou i opatření pro vnitřní kontrolu, kontrolu dodržování právních předpisů a prověřování zaměstnanců povinné osoby a podle rozsahu a povahy činností povinné osoby i zřízení nezávislého útvaru pro testování těchto opatření, strategií a postupů podle § 21 odst. 1 zákona (§ 21a odst. 1 a 3 zákona).

3. **Uplatňovat skupinové strategie a postupy** pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu u povinných osob, které jsou součástí skupiny, včetně postupů ochrany údajů v rozsahu, který právo třetího státu umožňuje, a strategií a postupů pro sdílení informací v rámci skupiny. Uvedené strategie a postupy se rovněž uplatňují v pobočkách a dceřiných společnostech v jiných členských státech a třetích zemích (§ 21a odst. 5 zákona).
4. **Určit konkrétního zaměstnance k plnění oznamovací povinnosti, pokud tyto činnosti nebude zajišťovat přímo statutární orgán.** Tato povinnost není sankcionována; uplatní se zejména u těch povinných osob, kde je předpoklad vyššího výskytu podezřelých obchodů zejména finanční instituce (§ 22 zákona).
5. **Proškolovat** zaměstnance následujícím způsobem (§ 23 zákona):

(1) Povinná osoba zajistí nejméně jedenkrát v průběhu 12 kalendářních měsíců proškolení zaměstnanců, kteří se mohou při výkonu své pracovní činnosti setkat s podezřelými obchody, a proškolení všech zaměstnanců před zařazením na takováto pracovní místa.

(2) Školení podle odstavce 1 povinná osoba zajistí také pro osoby, které se na předmětu činnosti povinné osoby podílejí na základě jiné než pracovní smlouvy, pokud se tyto osoby mohou při výkonu své činnosti setkat s podezřelými obchody.

(3) Obsahem školení je zejména typologie a znaky podezřelých obchodů, požadavky stanovené povinnou osobou pro provádění identifikace a kontroly klienta a postupy pro zjišťování rizikových faktorů klienta a postupy při zjištění podezřelého obchodu. Povinná osoba obsah školení průběžně doplňuje a aktualizuje.

(4) Povinná osoba vede evidenci o účasti a obsahu školení, a to nejméně po dobu 5 let od jejich konání.

6. **Poskytovat** na žádost Úřadu v jím stanovené lhůtě **údaje** o obchodech souvisejících s povinnostmi identifikace nebo ohledně nichž Úřad provádí šetření, **předložit doklady** o těchto obchodech nebo k nim **umožnit přístup** pověřeným zaměstnancům Úřadu při prověřování oznámení a výkonu správního dozoru a poskytne informace o osobách, které se jakýmkoliv způsobem účastnily takových obchodů (§ 24 odst. 1 zákona).
7. **Poskytnout klientům** před navázáním obchodního vztahu nebo provedením obchodu mimo obchodní vztah **informace** požadované podle zákona o ochraně osobních údajů. Tyto informace obsahují zejména obecné upozornění týkající se povinnosti povinných osob podle tohoto zákona zpracovávat osobní údaje pro účely předcházení legalizace

výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, jak jsou uvedeny v předchozím bodu (§ 24 odst. 2 zákona).

8. Pobočky a dceřiné společnosti povinných osob postupují podle následujících pravidel (§ 24a zákona):

(1) Povinná osoba ve svých pobočkách a dceřiných společnostech¹⁰, působících ve státech, které nejsou státy Evropského hospodářského prostoru, uplatňuje opatření pro kontrolu klienta a uchovávání záznamů, která jsou alespoň rovnocenná požadavkům práva Evropské unie¹¹. Za tím účelem jim předává relevantní informace o uplatňovaných metodách a postupech.

(2) Povinná osoba, která má pobočku nebo dceřinou společnost ve státě, jehož právní předpisy nedovolují uplatňování rovnocenných opatření podle odstavce 1, o tom informuje Úřad a přijme odpovídající doplňková opatření k účinnému zvládnutí rizika zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu a zabránění přenosu těchto rizik na území České republiky a dalších států Evropského hospodářského prostoru.

(3) Povinná osoba, která má pobočku nebo provozovnu v jiném členském státě Evropské unie, zajistí, že tato pobočka nebo provozovna dodržuje vnitrostátní předpisy v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu tohoto jiného členského státu.

(4) Povinná osoba na žádost Úřadu v jím stanovené lhůtě sdělí informaci, zda udržuje nebo v předchozích 10 letech udržovala obchodní vztah s konkrétní fyzickou nebo právnickou osobou, vůči níž měla povinnost identifikace, a o povaze tohoto vztahu. K tomuto účelu zavede povinná osoba účinný systém, odpovídající velikosti instituce a povaze její podnikatelské činnosti.

5. Kontrola dodržování povinností stanovených zákonem

Kontrolou dodržování povinností stanovených zákonem je v ustanovení § 37 odst. 2 zákona pověřena Komora auditorů ČR, která je povinna provést na základě písemného podnětu Úřadu kontrolu dodržování povinností vyplývajících z tohoto zákona auditory. O výsledku kontroly je Komora povinna ve stanovené lhůtě písemně uvědomit Úřad.

6. Mlčenlivost

V ustanovení § 40 odst. 3 zákona je uvedena povinnost auditora zachovávat mlčenlivost o skutečnostech týkajících se oznámení a šetření podezřelého obchodu, úkonů učiněných ministerstvem a plnění informační povinnosti (viz § 24 zákona). Toto však neplatí, pokud

¹⁰ § 74 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

¹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.

mají být klientovi skutečnosti sděleny ve snaze odradit ho od zapojení se do nedovolené činnosti.

7. Správní delikty

Za přešupek/správní delikt je považováno:

- Porušení mlčenlivosti (§ 43 zákona) - pokuta až do výše 200 000 Kč a při závažnějším následku až do výše 1 000 000 Kč;
- Neplnění povinností při identifikaci a kontrole klienta (§ 44 odst. 1 písm. a) a b) zákona) - pokuta až do výše 1 000 000 Kč;
- Porušení zákazu uskutečnit obchod nebo navázat obchodní vztah podle § 15 zákona a neplnění povinnosti uchovávat údaje podle § 16 zákona - pokuta až do výše 10 000 000 Kč;
- Neplnění informační povinnosti (§ 45 zákona) - pokuta až do výše 10 000 000 Kč;
- Neplnění oznamovací povinnosti (§ 46 zákona) - pokuta až do výše 5 000 000 Kč;
- Neplnění povinnosti k prevenci (§ 48 odst. 4 zákona) – pokuta až do výše 5 000 000 Kč.

8. Řízení vedená podle zákona

Procesním předpisem je obecně správní řád, mimo speciální úpravu stanovenou v ustanovení § 55 zákona:

(1) Řízení vedené podle tohoto zákona je vždy neveřejné.

(2) Na základě přijatého oznámení podezřelého obchodu nebo jiného podnětu provádí Úřad šetření, ve kterém postupuje bez zbytečných průtahů.

(3) Po ukončení šetření Úřad bez zbytečného odkladu vhodným způsobem vyrozumí o této skutečnosti toho, kdo podal oznámení podezřelého obchodu. Jiná osoba se o šetření a jeho ukončení nevyrozumívá.

(4) Zaměstnanci Úřadu se při výkonu činností podle tohoto zákona prokazují služebním průkazem, jehož vzor stanoví vyhláškou Ministerstvo financí.

Zákonem pověřený subjekt podléhající Ministerstvu financí zveřejňuje některá stanoviska k výkladu, metodické pokyny a další materiály jako pomoc pro povinné osoby na svých internetových stránkách:

- a) Finanční analytický úřad – od 1. ledna 2017
<http://www.financnianalytickyurad.cz/>
- b) Finanční analytický útvar Ministerstva financí ČR – do 31. prosince 2016 (Pozn. Metodické pokyny zde uvedené jsou použitelné. Některé budou postupně nahrazeny aktualizovanými metodickými pokyny a výkladovými stanovisky vydanými již Finančním analytickým úřadem - viz bod a))
<http://www.mfcr.cz/cs/archiv/agenda-financniho-analytickeho-utvaru>

Pomůcka byla projednána a schválena Výborem pro metodiku auditu a Výborem pro regulaci a rozvoj profese dne 4. dubna 2017.

Příloha č. 1 k pomůcce Postup auditorů při zamezování legalizace výnosů z trestné činnosti („*Money Laundering*“) a financování terorismu

Následující formulář slouží jako pomůcka pro auditory nebo auditorské společnosti při:

- kontrole, zda auditor či auditorská společnost dodržuje ustanovení zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů,
- kontrole dodržování ustanovení zákona v případě, že auditor poskytuje služby jednotce, která splňuje definici povinné osoby.

Auditor či auditorská společnost jako povinná osoba je sám povinen plnit povinnosti uložené zákonem. Při poskytování služeb jednotce, která splňuje definici povinné osoby, by měl auditor upravit pracovní program tak, aby obsahoval postupy prověřující dodržování zákona touto jednotkou. V případě zjištění nedostatků v těchto postupech by měl auditor zvážit vydání doporučení vedení společnosti.

Povinnosti uložené zákonem zahrnují zejména:

- Povinnost identifikace
- Povinnost uchovávání informací
- Povinnost oznámení podezřelého obchodu
- Povinnost zavést a uplatňovat odpovídající postupy vnitřní kontroly a komunikace
- Povinnost určení konkrétního zaměstnance k plnění oznamovací povinnosti
- Povinnost proškolení zaměstnanců

Kontrolní formulář k plnění povinností dle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů:

Povinnost identifikace	
- Auditor provádí identifikaci dle § 7 zákona.	
- Auditor provedl kontrolu klienta dle § 9 zákona.	
- Auditor odmítl uskutečnění nebo uzavření obchodu v případě, že se klient odmítl podrobit identifikaci.	
Povinnost uchovávání informací	
- Auditor uchovává všechny informace dle § 16 zákona.	
- Auditor uchovává informace po stanovenou dobu 10 let.	
Povinnost oznámení podezřelého obchodu	
- Auditor oznámil podezřelý obchod Komoře auditorů (v případě auditorské společnosti).	
Povinnost zavést a uplatňovat odpovídající postupy vnitřní kontroly a komunikace	
- Auditor zavedl odpovídající postupy vnitřní kontroly a komunikace.	
Povinnost určení konkrétního zaměstnance k plnění oznamovací povinnosti	
- Auditor určil konkrétního zaměstnance k plnění oznamovací povinnosti (v případě, že plnění oznamovací povinnosti nezajišťuje přímo statutární orgán v případě auditorské společnosti).	

Povinnost proškolení zaměstnanců	
- Auditor zajistil nejméně jedenkrát za 12 kalendářních měsíců proškolení zaměstnanců, kteří se mohou při výkonu své pracovní činnosti setkat s podezřelými obchody.	
- Auditor zajistil před zařazením pracovníka na místo, kde se může setkat s podezřelým obchodem jeho proškolení.	
- Auditor zajistil i proškolení osob, které se na jeho činnosti podílejí na základě jiné než pracovní smlouvy a které se při výkonu své činnosti mohou setkat s podezřelými obchody.	
- Obsahem školení byla typologie a znaky podezřelých obchodů.	
- Obsahem školení byly postupy při zjištění podezřelého obchodu.	
- Obsah školení je průběžně doplňován a aktualizován.	
- Je vedena evidence o účasti a obsahu školení.	
- Evidence o školeních je uchovávána nejméně po dobu 5 let od jejich konání.	

Příloha č. 2: Metodický pokyn č. 3 Finančního analytického úřadu ze dne 17. května 2017 určený povinným osobám „Zjišťování skutečného majitele povinnými osobami“ (zveřejněno na webových stránkách Finančního analytického úřadu v sekci „Právní předpisy – Metodické pokyny“)

Finanční analytický úřad

☒: pošt. příhrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: egi8zyh
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

Č.j.: FAU-30944/2017/03

METODICKÝ POKYN č. 3

Finančního analytického úřadu¹

(ze dne 29. října 2013, aktualizováno 17. května 2017; č. j. FAU-30944/2017/03)
určený povinným osobám

ZJIŠŤOVÁNÍ SKUTEČNÉHO MAJITELE POVINNÝMI OSOBAMI

Mezinárodní standardy v boji proti praní peněz, financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení, známé jako Doporučení FATF², vyžadují zejména v doporučeních č. 24 a 25 zjišťování skutečných majitelů a ovládajících osob u právnických osob a jiných právních uspořádání bez právní osobnosti (např. svěřenské fondy). Tomu mají napomoci opatření k zajištění jejich transparentnosti, popsaná v doporučeních 24 a 25. Ve IV. AML směrnici EU³ se dále ukládá povinnost členských států zavést centrální registry skutečných majitelů a do budoucna zajistit i jejich propojení v rámci EU.

Finanční analytický úřad s ohledem na zákon č. 368/2016 Sb.⁴, kterým se transponuje IV. AML směrnice EU do práva ČR, vydává tento metodický pokyn zejména jako vodítko pro povinné osoby a jejich zaměstnance k výkladu a praktickému použití příslušných ustanovení zákona č. 253/2008 Sb.⁵ a souvisejících právních předpisů.

I. Povinnost zjištění skutečného majitele

AML zákon požaduje zjištění skutečného majitele klienta jako součást kontroly klienta v § 9 odst. 2 písm. b), pokud je klientem právnická osoba, svěřenský fond nebo jiné právní uspořádání bez právní osobnosti, a současně požaduje i přijetí opatření ke zjištění a ověření totožnosti skutečného majitele. Povinnost kontroly klienta je v odstavci 1 tohoto ustanovení uložena při každém jednotlivém obchodu v hodnotě 15 000 EUR nebo vyšší, dále při obchodu, na který se vztahuje povinnost identifikace podle § 7 odst. 2 písm. a) až c) AML zákona (tj. bez ohledu na jakoukoli prahovou hodnotu, jestliže jde o podezřelý obchod, vznik

¹ Finanční analytický úřad je od 1. ledna 2017 nástupcem Finančního analytického útvaru Ministerstva financí včetně gesce k zákonu č. 253/2008 Sb.; pro snadnější orientaci převzal i původním útvarem vydané metodické pokyny včetně jejich označení.

² Financial Action Task Force (Finanční akční výbor zřízený skupinou G8 v roce 1989 původně k potírání praní špinavých peněz, blíže viz www.fatf-gafi.org); Doporučení FATF jsou uváděna v jejich revidovaném znění po únoru 2012.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES.

⁴ Zákon č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁵ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, v aktuálně platném znění (AML zákon).

obchodního vztahu, uzavření smlouvy o nájmu bezpečnostní schránky nebo smlouvy o úschově), při obchodu s politicky exponovanou osobou, s osobou usazenou v zemi považované za vysoce rizikovou, v průběhu obchodního vztahu, u provozovatelů hazardních her při obchodu od 2 000 EUR a u hotovostních obchodů osob uvedených v § 2 odst. 2 písm. c) a d) AML zákona od 10 000 EUR. Podle 3. odstavce téhož ustanovení kontrolu klienta podle odstavce 2 provádí povinná osoba v rozsahu potřebném k posouzení možného rizika legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v závislosti na typu klienta, obchodního vztahu, produktu nebo obchodu. Pro posouzení rizikovosti ve všech případech, kdy je nutné provádět kontrolu klienta, však musí povinná osoba znát jak smysl a účel transakce, tak i vlastnickou strukturu a skutečného majitele klienta; z logiky věci tedy vyplývá, že možnost přizpůsobit rozsah kontroly klienta dle podmínek uvedených v § 9 odst. 3 AML zákona je relevantní především ve vztahu k úkonům podle písmen c) až e) § 9 odst. 2 AML zákona.

Argumentem pro provádění úkonů podle § 9 odst. 2 písmene b) AML zákona vždy při vzniku povinnosti kontroly klienta podle § 9 odst. 1 AML zákona jsou zejména opatření vůči politicky exponovaným osobám (PEP) a povinnosti vyplývající z mezinárodních sankcí⁶. Je-li skutečným majitelem klienta PEP, v souladu s § 54 odst. 8 věty druhé AML zákona vůči takovému klientovi, byť je právnickou osobou nebo jiným právním uspořádáním, povinná osoba uplatní příslušná omezení, která se vztahují k PEP⁷. Dále povinná osoba nesmí připustit uskutečnění obchodu se sankcionovaným subjektem (který může být fyzickou i právnickou osobou), pokud by to bylo v rozporu se sankčními předpisy, a to ani nepřímě. K tomu by mohlo dojít například i tím, že sankcionovaný subjekt je ve vztahu k účastníkovi obchodu v postavení ovládající osoby (§ 74 a násl. zákona o obchodních korporacích⁸) nebo skutečného majitele podle § 4 odst. 4 AML zákona.

Skutečným majitelem klienta je vždy jen fyzická osoba (případně i několik fyzických osob), která v konečném důsledku splňuje podmínky uvedené v § 4 odst. 4 AML zákona, resp. disponuje vlastnostmi tam uvedenými. Zjistit skutečného majitele proto vyžaduje získat informace o vlastnické a řídicí struktuře klienta. To zahrnuje informace o jeho statusu a působnosti, o jeho podilnících a řídicích orgánech.

Naplní-li podmínky vztahů uvedených v § 4 odst. 4 AML zákona právnická osoba, je třeba hledat osobu, která obdobným způsobem ovládá její podnikání, a takto postupovat až po konkrétní fyzickou osobu, případně do zjištění, že žádná taková fyzická osoba být nemůže. V tom případě se jako skutečný majitel uvede fyzická osoba nebo osoby, které u klienta bezprostředně vykonávají nejvyšší řídicí funkci⁹.

II. Postupy ke zjištění skutečného majitele

AML zákon cestu ke zjištění skutečného majitele neupravuje; konkrétní postupy odpovídající vlastním poměrům a podmínkám upraví povinná osoba zejména ve svém „systému vnitřních zásad“ (viz § 21 odst. 5 písm. c) AML zákona). Je-li skutečný majitel uveden ve veřejném rejstříku (např. jako společník nebo 100 % akcionář dle obchodního rejstříku; od 1. ledna 2018 rejstřík skutečných majitelů podle aktuálně platného znění zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob) a povinná osoba nemá pochybnosti o správnosti a aktuálnosti této informace, postačí ke zjištění skutečného majitele klienta tento

⁶ Mezinárodní sankce, tedy omezující opatření za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu, včetně boje proti šíření zbraní hromadného ničení, se uplatňují v ČR převážně na základě rezolucí Rady bezpečnosti OSN na základě zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, především prostřednictvím přímo účinných „sankčních“ právních aktů EU.

⁷ Jedná se o povinnosti podle § 9 odst. 2 písm. e) a odst. 6 písm. c) bod 3, § 13 odst. 4 a § 15 odst. 2 a odst. 3 písm. a) AML zákona.

⁸ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

⁹ Fyzická osoba, která je členem statutárního orgánu, zástupcem právnické osoby v tomto orgánu anebo v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu – viz § 4 odst. 4 písm. a) bod 4, event. písm. b) bod 3 AML zákona.

zdroj informací a odkaz na něj. V opačném případě povinná osoba učiní přiměřené kroky ke zjištění skutečného stavu. Využití přitom může klientovu povinnost součinnosti, jak mu ji ukládá § 9 odst. 7 a § 29b odst. 5 AML zákona¹⁰. Pokud součinnost neposkytne, nebo jestliže má povinná osoba pochybnosti o pravdivosti nebo věrohodnosti poskytnutých informací, je to pro povinnou osobu důvod k postupu podle § 15 odst. 1 AML zákona, tedy k odmítnutí uskutečnění obchodu nebo navázání obchodního vztahu.

Povinná osoba provádí kontrolu klienta a tedy i zjišťování skutečného majitele, resp. ověřování aktuálnosti zaznamenaných informací, také v průběhu obchodního vztahu. Periodicita takových kontrol není stanovena, logicky by však měla postihnout všechny nastalé změny. Jednou z možností je zavázat klienta k oznamování takových změn již při vzniku obchodního vztahu¹¹, nicméně podle rizikového profilu by i povinná osoba měla sama stanovit přiměřené lhůty ověřování dříve zjištěných skutečností, případně povinnost aktualizace vázat k některým klientovým transakcím, které by mohly riziko navýšovat (například podle výše, protistrany či cílové destinace transakcí).

Zjišťování skutečného majitele by mělo vést k jedné nebo více fyzickým osobám, které fakticky mají významný vliv na činnost příslušného klienta (nebo významný prospěch z jeho činnosti), a to případně i prostřednictvím jiných právnických osob či právních uspořádání. Pokud nelze skutečného majitele zjistit proto, že je například skrytý za společností evidovanými ve státě, který umožňuje skrytí jejich vlastnickou a ovládací strukturu, a klient nezná osoby, které tyto společnosti řídí či ovládají, jedná se o neprůhlednou vlastnickou strukturu, která významně negativně ovlivňuje rizikový profil klienta.

Pokud ze zjištění vyplývá, že neexistuje žádná fyzická osoba, která by naplňovala kteroukoli z podmínek uvedených v § 4 odst. 4 AML zákona z hlediska majetkových nebo kontrolních vztahů, nebo nelze-li takovou osobu z jiných důvodů zjistit, jako skutečný majitel se uvede fyzická osoba nebo osoby, které u klienta bezprostředně vykonávají nejvyšší řídicí funkci⁹.

Možnosti ověření některých skutečností významných pro zjištění skutečného majitele klienta ve vybraných případech:

a) Obchodní společnosti

Aktuálně lze z Obchodního rejstříku vedeného v ČR zjistit zejména společníky u osobních obchodních společností (veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti), jednatelé, společníky a statutární orgány u společností s ručením omezeným a dále statutární orgány a stoprocentní vlastníky (jediné akcionáře) akciových společností a statutární orgány družstev. Ve sbírce listin by pak měly být dostupné další dokumenty jako výroční zprávy či zápisy z jednání orgánů a dokumenty o rozdělení zisku, kde je možné k datu konání příslušné události zjistit i vlastnickou strukturu akciových společností a družstev, a to včetně případných tichých společníků (schválení smlouvy o tichém společenství spadá do působnosti valné hromady u kapitálových společností nebo členské schůze u družstva; tichý společník má nárok na podíl na zisku odpovídající jeho vkladu).

U akciových společností je v ČR přípustná forma akcie:

- i) na řad (jinak také akcie na jméno; jejich seznam v případě listinných akcií vede společnost, v případě zaknihovaných akcií depozitář cenných papírů);
- ii) na donůtele, které od 1. ledna 2014 na základě zákona o obchodních korporacích mohou být vydávány pouze jako zaknihované nebo imobilizované; dosud vydané byly

¹⁰ § 9 odst. 7 AML zákona: „Klient poskytne povinné osobě informace, které jsou k provedení kontroly nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů.“

§ 29b odst. 5 AML zákona: „Není-li to uvedeno v evidenci údajů o skutečných majitelích nebo při pochybnostech o správnosti tam uvedených údajů právnická osoba, svěřenský správce nebo osoba v obdobném postavení vůči jinému právnímu uspořádání bez právní osobnosti na žádost povinné osoby ... sdělí, kdo je nebo byl jejím skutečným majitelem a uvede údaje ke zjištění a ověření jeho totožnosti; ...“.

¹¹ Například ve „všeobecných smluvních podmínkách“.

podle zákona č. 134/2013 Sb.¹² k 1. lednu 2014 imobilizovány, tj. uloženy u schovatele, který je eviduje shodně jako zaknihované; jinak se mění na akcie na jméno a musí být zapsány v seznamu akcionářů, vedeném společností.

Akciová společnost v ČR tedy v každém případě musí znát i své konkrétní akcionáře. Dojde-li k řetězení vlastnictví podílu v obchodních společnostech, je takto možné dohledat skutečného majitele, pokud jsou všechny evidovány v Obchodním rejstříku ČR. U zahraničních společností se uplatní shodný postup, pokud jsou zde obdobným způsobem dostupné příslušné evidence.

Je-li akcionář právnickou osobou, je třeba hledat fyzickou osobu, která obdobným způsobem, tedy ve smyslu § 4 odst. 4 AML zákona, ovládá její podnikání, a takto postupovat až po konkrétní fyzickou osobu, případně do zjištění, že žádná taková fyzická osoba být nemůže. V tom případě je jako skutečný majitel vedena fyzická osoba nebo osoby, které u klienta bezprostředně vykonávají nejvyšší řídicí funkci.

b) Tichý společník

Tichého společníka může mít jakýkoli podnikatel, tedy podnikající fyzická osoba i obchodní společnost. Sám přitom může mít rovněž jakoukoli formu, může tedy být fyzickou i právnickou osobou bez ohledu na to, zda sám je či není podnikatelem. Podle nového občanského zákoníku již smlouva o tichém společenství¹³ nevyžaduje písemnou formu.

Tichý společník se přímo neúčastní podnikání a nemá vliv na rozhodování v obchodních věcech. Má však právo na podíl na zisku v ujednané výši; má-li být tento podíl vyšší než 25% výnosu, je nutné jej považovat za skutečného majitele ve smyslu § 4 odst. 4 písm. a) bodu 3 AML zákona a tedy se i vůči němu uplatní povinnosti klienta podle § 29b AML zákona. Je-li tichý společník právnickou osobou, bude třeba hledat fyzickou osobu, která obdobným způsobem ovládá její podnikání, a takto postupovat až po konkrétní fyzickou osobu, případně do zjištění, že žádná taková fyzická osoba být nemůže.

c) Svěfenský fond a obdobná právní uspořádání bez právní osobnosti

Podle § 1448 a násl. NOZ byl s účinností od 1. ledna 2014 do českého práva zaveden nově institut známý v anglosaském právu jako „trust“. Svou povahou se svěfenské fondy blíží nadacím, liší se od nich však zejména nedostatkem právní osobnosti, dočasným trváním, větší variabilitou účelu a zásadní absencí veřejnoprávního dohledu nad nimi. Podstata svěfenského fondu je podle důvodové zprávy k NOZ v tom, že jeho zakladatel vyčlení ze svého majetku určitou část a svěří ji nějakému účelu. Tím vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví, k němuž původní vlastník ani jiná osoba žádná vlastnická práva již nemá. Tato práva vykonává vlastním jménem a na účet fondu svěfenský správce, který jedná jako vlastník majetku ve svěfenském fondu. Svěfenský fond může mít podle NOZ řadu variant, například správcem může být i zakladatel, obmyšlený nemusí být určen; není vyloučeno ani podnikání svěfenského fondu. Při zániku svěfenského fondu bez obmyšleného se majetek vrací zakladateli.

Stejně jako v zemích anglosaského práva je tak i v ČR svěfenský fond velmi rizikovým nástrojem, zneužitelným k praní špinavých peněz a jiným nelegálním aktivitám včetně podpory terorismu. Jeho zřízení sice podléhá určitým povinnostem: zřizuje se statutem, vydaným zakladatelem ve formě veřejné listiny, tedy zpravidla notářským zápisem, a jeho správce je ve svém jednání tímto statutem vázán. Součástí transpozice IV. AML směrnice EU proto bylo i zřízení evidence svěfenských fondů působících na území ČR včetně evidence jejich skutečných majitelů v zákoně č. 304/2013 Sb.¹⁴ s účinností od 1. ledna 2018.

¹² Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a o změně dalších zákonů.

¹³ § 2747 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ).

¹⁴ Změna provedená zákonem č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, a zákonem č. 368/2016 Sb.

Do doby, než bude možno tento registr využívat, je nutné i u těchto právních uspořádání zjišťovat skutečné vlastníky obdobně, jako dosud u právnických osob. Základním zdrojem informací by u svěfenského fondu měl být zejména statut a svěfenský správce. Svěfenský správce jako jediná osoba oprávněná nakládat s majetkem ve svěfenském fondu se do jakékoli evidence, tedy i tehdy, je-li tento majetek evidován u povinné osoby, zapisuje jako vlastník tohoto majetku s poznámkou „svěfenský správce“¹⁵.

„Jiná právní uspořádání“ bez (samostatné) právní osobnosti mohou být zřizena podle českého i podle cizího práva, jako například podílové fondy a podfondy dle zákona č. 240/2013 Sb., fondy obhospodařované penzijní společnostmi – tj. důchodový fond podle zákona č. 426/2011 Sb., a účastnický, popř. i transformovaný fond podle zákona č. 427/2011 Sb., nebo zahraniční investiční fond (podle cizího práva) ve formě obdobné podílovému nebo svěfenskému fondu. Ve všech těchto případech stejně jako v případě svěfenského fondu, je třeba jako skutečné majitele zjistit vždy všechny (v úvahu přicházející) osoby, uvedené kumulativně (!) v § 4 odst. 4 písm. c) bodech 1 až 5 AML zákona.

d) Orgány církve a náboženských společností, spolky, nadace a podobné subjekty

Při zjišťování skutečného majitele v případě subjektů jiného než obvyklého typu může být určení skutečného majitele ve smyslu § 4 odst. 4 AML zákona, tedy konkrétní fyzické osoby, která má zásadní vliv na činnost takového subjektu, nebo která je příjemcem významné části výnosů takového subjektu, obtížné nebo nemožné. V případě církevních organizací nebo orgánů typu např. diecéze lze skutečného majitele hledat ve zřizovateli, kterým je však daná církev. U tradičních církevních organizací etablovaných dlouhodobě v ČR a registrovaných Ministerstvem kultury evidentně nelze určit konkrétní fyzickou osobu, která by z hlediska majetkových vztahů kritéria § 4 odst. 4 AML zákona naplňovala. V tom případě je jako skutečný majitel vedena fyzická osoba, která u klienta bezprostředně vykonává nejvyšší řídicí funkci. Toto posouzení stavu však nelze zobecňovat na všechny církevní subjekty, resp. na všechny další církve či náboženská hnutí (a obdobně i spolky, nadace a další podobné subjekty), bude proto třeba je posuzovat vždy individuálně na základě zřizovací dokumentace či informací osob za ně jednajících.

Pro účely zjišťování vedoucích osob v těchto případech poslouží i další veřejné rejstříky zřizované mimo obchodní rejstřík (spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, rejstřík obecně prospěšných společností) podle zákona č. 304/2013 Sb.

e) Územní samosprávné celky, státní orgány a instituce

V případě obcí a vyšších územních samosprávných celků a jimi zřizovaných institucí, stejně jako u státních orgánů a jimi zřizovaných institucí či státních podniků nelze fakticky o skutečném majiteli uvažovat. Vždy bude pouze třeba zjistit zřizovatele a jako skutečného majitele vést fyzickou osobu, která u této právnické osoby bezprostředně vykonává nejvyšší řídicí funkci.

III. Uplatnění výjimek při zjišťování skutečného majitele

a) Převzetí základních úkonů kontroly klienta v rámci převzaté identifikace

Podle § 11 odst. 1 až 3 AML zákona může povinná osoba od úvěrové a vybrané finanční instituce na smluvním základě (a samozřejmě se souhlasem klienta) převztít identifikaci klienta a současně (v případech, kdy to podle typu poskytovaných služeb přichází v úvahu) i informace o účelu a zamýšlené povaze obchodu nebo obchodního vztahu a zjištění vlastnické a řídicí struktury a skutečného majitele podle § 9 odst. 2 písm. a) a b) AML zákona. Jedná se o výjimku z povinnosti identifikace a kontroly klienta, kterou by jinak musela provést sama povinná osoba. Převzetí identifikace a kontroly klienta není vynutitelné

¹⁵ § 1456 NOZ.

a nelze je využít, pokud má povinná osoba pochybnosti o správnosti nebo úplnosti těchto informací. Využití se předpokládá zejména v rámci spolupracujících institucí jedné finanční skupiny. Přebírající podle konkrétního typu služby poskytované klientovi rozhodne, zda převezme pouze identifikaci, nebo i informace o provedené kontrole klienta, mají-li k nové poskytované službě vztah; v opačném případě je obstará nebo doplní vlastními šetřeními.

Podle § 11 odst. 5 AML zákona může za úvěrovou nebo finanční instituci provést identifikaci a základní úkony kontroly klienta, včetně zjištění skutečného majitele, osoba jednající jejím jménem a na její účet a vázaná jejími vnitřními předpisy; takovému vztahu odpovídá například příkazní smlouva podle § 2430 a násl. NOZ. Obdobně v rámci investičních služeb pro jejich poskytovatele může tyto úkony provést investiční zprostředkovatel (§ 11 odst. 6 AML zákona).

Ve všech těchto případech je přebírající odpovědný za správnost, úplnost a dostatečnost informací, převzatých v dobré víře. S výjimkou převzatých informací podle § 11 odst. 5 AML zákona nemusí (zdvojeně s předávajícím) tyto informace uchovávat, pokud mu jsou u předávajícího na vyžádání kdykoli k dispozici původní záznamy o provedené identifikaci a kontrole vč. případných souvisejících dokumentů či jejich kopií.

b) Využití zjednodušené kontroly klienta

V § 13 odst. 1 a 2 AML zákona jsou taxativně vymezeny situace, kdy povinná osoba může ve své činnosti postupy identifikace a kontroly klienta zjednodušit, tedy zejména identifikaci nemusí provést způsobem odpovídajícím požadavkům AML zákona a rovněž nemusí provádět kontrolu klienta včetně zjišťování skutečného majitele. Zda těchto výjimek využije a v jakých konkrétních či typových situacích si povinná osoba určí na základě hodnocení rizik.

V § 13 odst. 1 AML zákona jsou taxativně vymezeny typy klientů s minimálním rizikem zneužití, kteří jsou převážně sami povinnými osobami, případně je nad nimi vykonáván systematický dohled na základě jiných právních předpisů. Není přípustný rozšiřující výklad typů těchto klientů; za připomenutí stojí i to, že výčet znaků klienta v jednotlivých bodech písm. f) tohoto ustanovení je kumulativní, tedy že musí být splněny všechny podmínky současně. V souladu s § 13 odst. 3 písm. b) AML zákona i při tomto postupu povinná osoba zjistí a zaznamená všechny identifikační údaje klienta v rozsahu § 5 AML zákona.

V § 13 odst. 2 AML zákona jsou podrobně (v písmenech a) a b) taxativně vymezeny typy obchodů či obchodních vztahů, omezených z hlediska jejich absolutní výše. Jedná se o konkrétní druhy obchodních vztahů, u kterých lze v této omezené výši obchodů předpokládat snížené potencionální riziko zneužití. Z tohoto důvodu zároveň možnost zjednodušené identifikace a kontroly klienta v těchto případech připouští i doporučení FATF. Na základě hodnocení rizik proto lze i u nich kontrolu klienta a tedy i zjišťování skutečného majitele klienta při splnění stanovených podmínek a při splnění podmínek podle § 13 odst. 3 AML zákona vypustit.

Shora uvedené výjimky však nejsou absolutní: povinná osoba musí kromě vyhodnocení všech v úvahu přicházejících rizik ověřit naplnění stanovených podmínek u jednotlivých typů obchodů a v případě zvýšeného rizika, stejně jako v případě, kdy klientem je PEP, splnit povinnosti identifikace a kontroly klienta (a tedy i případné zjištění skutečného majitele) podle příslušných základních ustanovení AML zákona. Postup podle § 13 AML zákona nezbavuje povinnou osobu povinností vůči klientovi podle sankčních předpisů.

IV. Zjištění a ověření totožnosti skutečného majitele

Zatímco identifikace podle AML zákona vždy zahrnuje zjištění kompletního výčtu identifikačních údajů podle § 5 tohoto zákona a jejich ověření z průkazu totožnosti a dále ověření shody podoby s vyobrazením v průkazu totožnosti, u skutečného majitele (pokud současně není jednající osobou v daném obchodu či obchodním vztahu) tento zákon požaduje pouze „přijetí opatření ke zjištění a ověření totožnosti“. Očekává se proto od povinné osoby, že o skutečném majiteli zjistí co nejpřesnější, avšak reálně dostupné

informace v takovém rozsahu, aby s dostatečnou mírou jistoty bylo možné takovou fyzickou osobu v případě potřeby ztotožnit. Obecně by k tomu účelu měly stačit informace v rozsahu, v jakém jsou obvykle uveřejňovány ve veřejných rejstřících například u statutárů obchodních korporací. Za minimum takových údajů lze považovat zjištění jména, příjmení a adresy¹⁶, zemi původu skutečného majitele¹⁷ a popis vztahu ke klientovi. Je samozřejmě žádoucí, aby bylo zjištěno více než základní minimum identifikačních informací o skutečném majiteli. Pokud lze příslušné údaje doložit příslušnými dokumenty, lze doporučit, aby byly opatřeny a uchovávány jejich kopie, nebo aby byl zaznamenán odkaz k příslušné databázi.

Při zjišťování skutečného majitele by pro zachování objektivit měla povinná osoba využívat nezávislé zdroje, jako jsou například oficiální dokumenty, veřejné rejstříky či jiné veřejné zdroje, a to buď pro zcela samostatné zjišťování příslušných vztahů, nebo i k ověřování informací, které obdržela od klienta. Nelze-li skutečného majitele zjistit, nebo je-li zjišťován pouze z prohlášení klienta, které nelze nezávisle ověřit, je třeba odpovídajícím způsobem tuto skutečnost promítnout do jeho rizikového profilu a přijmout vůči němu odpovídající opatření.

Další informace k tématu skutečného majitele a jeho zjišťování lze čerpat zejména z dokumentů FATF – např. FATF guidance: Transparency and Beneficial Ownership (říjen 2014; dostupné na www.fatf-gafi.org).

Ing. Libor Kazda
ředitel

¹⁶ Tento minimalistický rozsah odpovídá požadavkům na základní informace o účastnících bezhotovostních převodů podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847 ze dne 20. května 2015 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006.

¹⁷ § 3 písm. b) vyhlášky č. 281/2008 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu; vztahuje se i k § 6 odst. 1 písm. h) a § 6 odst. 2 písm. a) AML zákona.

Příloha č. 3: Zjišťování vlastnické a řídicí struktury klienta – stanovisko Finančního analytického úřadu ze dne 12. února 2017 (zveřejněno na webových stránkách Finančního analytického úřadu v sekci „Stanoviska FAÚ“)

Zjišťování vlastnické a řídicí struktury klienta

V souladu s § 9 odst. 2 písm. b) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML zákon), mají povinné osoby od 1. 1. 2017 jako součást kontroly klienta povinnost zjišťovat vlastnickou a řídicí strukturu klienta. Současně AML zákon nově upravuje, že u statutárů a skutečných vlastníků (nejsou-li jednatelstvími osobami v daném obchodu či obchodním vztahu) se zjišťují nikoli identifikační údaje, ale jen údaje ke zjištění a ověření jejich totožnosti.

Důvodem tohoto opatření je zejména kontrola napojení klientů na subjekty, vůči nimž se uplatňují mezinárodní sankce pro podezření z šíření terorismu nebo zbraní hromadného ničení.

Pokud jde o povinnost zjišťování řídicí struktury, za kterou je třeba považovat především statutární orgány, k naplnění tohoto zákonného požadavku považuje Finanční analytický úřad (FAÚ) za účelné v běžných situacích zjišťovat informace pouze do tzv. druhé úrovně, tedy v rozsahu všech statutárů klienta (pokud tito jsou právníckou osobou tak i jejich statutárů) a statutárů mateřské (ovládající) společnosti či společností. Tuto povinnost již není nutné vztáhnout na boční linii (tzn. na sesterské společnosti) ani na vlastníky v dalších úrovních, pokud k tomu není důvod vyplývající např. z hodnocení rizik pro daný obchod či obchodní vztah. V případě akciové společnosti, jejíž systém vnitřní struktury je dualistický (ve smyslu § 396 odst. 1 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích), by mělo být hlavním řídicím orgánem představenstvo. Jelikož však převládajícím trendem v řízení akciových společností i v ČR je tzv. „německý model“, kdy hlavní akcionáři jsou zastoupeni v dozorčí radě a dozorčí rada řídí představenstvo, které je tvořeno najatými manažery, bude zřejmě nutné buď charakter řízení blíže zkoumat u každé společnosti zvlášť, nebo příslušná opatření uplatňovat jak na představenstvo, tak na dozorčí radu.

Ve vztahu ke zjišťování skutečného majitele je třeba zjišťovat celý řetězec společností, vedoucí od klienta k jeho skutečnému majiteli a zakládající jeho postavení jako skutečného majitele. Podle § 29b AML zákona každá právnícká osoba a osoba jednatelství za subjekt bez právní osobnosti (např. svěřenský fond) musí znát skutečné(ho) majitele takového subjektu a má povinnost odpovídající údaje o skutečném majiteli sdělit na žádost mj. i povinné osobě, pokud tyto údaje nebudou publikovány v evidenci, která by měla být funkční od 1. 1. 2018.